СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 143. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 22. червня, 1926. VOL. XXXIV. No. 143. Jersey City, N. J., Tuesday, June 22. 1926. THREE CENTS

НОВІ СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ҐАРФІЛДІ

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. 20. червня. — Страйк ткальняних робітників сеї околиці, який нині почав 21-ий тиждень свого існовання, зазначився нині повважними заворушеннями.

Мали вони місце перед ткальняною фабрикою недалеко від фабрики Форстмана й Гуфмана в Ґарфілді. Зібралася там на вулиці демонстрація з яких 200 людий, в тому числі богато жінок і дітий. Поліція приказала їм розійтися. Демонстранти не схотіли росходитися, а коли поліція пробувала розганяти їх силою, демонстранти обкидали поліцію цеглами. Поліція з винятими револьверами кинулася арештувати учасників.

Як першу арештантку полісмени хотіли взяти паню Анну Марут, котра держала дитину на руках, а до котрої спідниці держалось двоє старшеньких дітий. Брутальна поведінка поліції ще більше розярила зібраних. Як поліція розігнала демонстрацію, учасники її обкидували поліцію цеглами по заулках.

Вечером на поліційній стації розігралася цікава сцена: З 19 полісменів сього місточка 10 відмовилося заприсягнутися на службу, вимовляючися за низькою заплатою.

ОТВОРЕННЄ ЕВХАРИСТИЧНОГО КОНҐРЕСУ.

ШИКАҐО, Ілиной, 20. червня. — Серед величезного здвигу народа, який начисляють на міліон душ, відкрито тут нині Межинародний Евхаристичний Конґрес римо-католицької церкви.

Конґрес почався офіціяльно величезною процесією до римо-католицької катедри св. Імени, яка рушила від палати архиепископа Мунделайна, а в якій взяло участь кількадесять тисяч вірних католиків. Підчас урочистого богослуження в катедрі відчитано папське письмо, яке уповажнює уконституованне такого конґресу та встановляє кардинала Бонзана папським леґатом і предсідателем конґресу. Кардинал Мунделайн виголосив привітну промову до конґресу, в котрій сказав, що конґрес має на ціли не лишень розвинути почитанне Евхаристії, але й поширити любов межи народами. Відповідаючи на сей привіт, кардинал Бонзано сказав ряд похвал на адресу конґресу, Шикаґа й Америки.

Після богослуження процесія знова відвела леґата Бонзана до палати кардинала.

ВРОЧИСТА АКАДЕМІЯ В СЕНАТІ В ЧЕСТЬ СЕНАТОРА ЛА ФОЛЕТА.

ВАШИНҐТОН, 20. червня. — В салі сенату відбулася врочиста академія в честь покійного сенатора Ла Фолета, що помер дня 17. червня минувшого року.

В академії взяло активну участь 14 сенаторів, які вихвалювали покійного сенатора, зрівнюючи його з Джеферсоном і Линколном. Сенатор Шипстед з Минесоти, одинокий представник фармерсько-робітничої партії в сенаті, говорив, що Ла Фолет злучив у собі найкращі науки, висловлені в проповіди Ісуса на горі, та висказані в американській декларації независимости.

КОНҐРЕС „НОВОЇ ДУМКИ".

НЮ ЙОРК, 20. червня. — В одному з місцевих готелів відкрито нині 13-ий річний межинародний конґрес Союза Нової Думки, релігійної орґанізації, яка вірить у лічення хорих при помочи религії. Отвираючи конґрес, на який зявилося коло півтора тисячки делеґатів, предсідатель орґанізації упевняв, що за якийсь час люди зможуть продовжити своє життя до 150 літ, коли вони навчаться „божественного думання".

КОНҐРЕСМЕН РОБИТЬ ПИВО В СВОЇЙ УРЯДОВІЙ КАНЦЕЛЯРІЇ.

ВАШИНҐТОН, 20. червня. — Конґресмен Ла Ґвардія, демократ з Ню Йорку, заповів всім своїм знакомим і членам конґресу, що він зробить у своїй конґресовій канцелярії пиво та дасть його пити всім, хто прийде на гостину. Він справді зробив, як заповів, а знатоки переконалися, що в пиві було 2 і 84 соті процента алькоголю, та що воно дуже подібне до справдішного броварного передпрогибіційного продукту.

Конґресмен Ла Ґвардія каже, що хоч його пиво має більше, як 1 процент алькоголю, він не нарушив закона, бо закон Волстеда є неконституційним, а завзяті прихильники прогибіції з Антисалунової Ліґи кажуть, що він допустився противзаконного вчинку. Конґресмен заявив готовість іти в сій справі до суду.

НЕБУВАЛИЙ НАПАД ГАДЮКИ НА ЖЕНЩИНУ.

ЙОРК, ПА., 20. червня. — Як пані Синтія Чейнсфорд зайшла до курника та посягла рукою понад свою голову до курячого гнізда за яйцями, щось упало нагло їй на шию. Вона кинулася на двір і тут на свій страшний переляк побачила величезну гадюку, яка обкрутилася її довкола шиї і руки. Жінка, просто не тямлячися зі страху, побігла до сусідів, до яких було може миля віддалености, і ті гадюку вбили. Жінка натерпілася немало зі страху та боязни перед удушенням. Гадюка однак її не вкусила.

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хтэ не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

САМОВБИЙСТВО РОСІЙСЬКОГО ІМІҐРАНТА.

НЮ ЙОРК, 20. червня. — В ріці Гудсоні найдено тіло Олександра Нежіна, російського іміґранта, котрий пропав без вістки кілька днів тому назад. Нежін був колись професором царської військової академії в Москві з ранґою полковника. Він утік з Росії з останками цареславної армії. Діставшися до Америки, він виступав тут у однім нюйорськім театрі, граючи в „Пісні Полуміни". Представляв він там большевика, і се його денервувало тимбільше, що його жінка й діти ще й досі находяться на Сибіри і він їх бачити не міг, бо боявся попасти в руки уряду.

УКРАЇНСЬКІ ЖЕРТВИ ВАРШАВСЬКИХ ПОДІЙ.

По обчисленнях луцької час. „Громада" підчас варшавських боїв впало жертвою 61 Українців, що служили в полках, які брали безпосередню участь у боях. Це лише приблизні обчислення, бо жертв впало далеко більше. Але положення українського працюючого народу під шляхотським ярмом за те ніщо не змінилося.

БЮТЬ ВІЙТІВ ЗА ТЕ, ЩО ЗАМАЛО ТЕРОРИЗУВАЛИ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИБОРАХ.

До села Іванківці, в якому віддано тільки 374 голоси на верескаицїв і 18 на лібералів, а 393 на хліборобську партію і 600 голосів на УСДП, зявився перед виборами до сенату будучий посол Велигорський в супроводі своїх аґентів, прикликав війта і жадав від нього, щоби при виборах до сенату наказав селянам голосувати на кандидата правлячої партії. А коли війт відказався, тоді аґенти посла Велигорського в його присутности набили війта Циганюка по лиці, а радним, що протестували проти такої поведінки, грозили тим самим.

ХТО ЗІСТАВ ВИБРАНИЙ ПОСЛОМ НА БУКОВИНІ.

Хоч остаточного розподілу посольських мандатів ще нема, то все таки більш як певним є, що до румунського парляменту увійдуть з Буковини такі посли:

З черновецького виборчого округа: 5 кандидатів правлячої авересканської партії, а саме: міністер для Буковини др. Дорі Попович, два москвофіли Борис Велигорський і др. К. Смеречанський, два Жиди і кандидат цараністичної партії, голова цараністичної партії на Буковині, Румун, адвокат др. Боднареску.

Зі сторожинецького округа: два кандидати аверисканської партії — оба Румуни, і один кандидат царaністів, також Румун.

З радовецького округа: два Румуни — аверескаицї, один Румун цараліст і один Кузіст.

З Кімполюнґа два Румуни — авересканець і Кузіст, а з Сучави три Румуни — авересканець, цариніст і Кузіст.

Буковинська соціял-демократична партія, з якою йшла до виборів також українська соц.-дем. партія, мимо того, що одержала на Буковині більш ніж 15.000 голосів, а в черновецькому окрузі на кілька соток більше, ніж цараністи, мандату не дістане, бо одержала в цілій Румунії тільки 1.8% голосів, коли потрібно було дістати 2%, щоби взяти участь в розподілі мандатів.

Робітничо-селянський бльок (комуністи) на Буковині своєї лісти не виставляв тому, що „спізнив реченець вношення ліст".

НОВА ОПЕРА.

Композитор Золотарьов (професор Одеського Музіну) пише українську оперу — „Гайдамаки" на текст поеми Шевченка. Опера „Декабристи" цьогож композитора перекладається на українську мову. Обидві опери будуть готові до майбутнього оперного сезону.

ЩО РОБЛЯТЬ З КОМУНІСТАМИ НА ПІДКАРПАТТЮ.

Недавно судив чеський суд на Підкарпаттю після закона на охорону республіки комуніста д-ра О. Бадана, редактора „Карпатської Правди". Бадан, уроженець Східної Галичини, покінчив студії в Празі, а тому, що був членом чеської соціял-демократичної партії, за стараннями соц.-дем. посла із Підкарпаття, Чеха інж. Нечаса дістав ще в 1923 році чеське горожанство і відбував адвокатську практику. Коли при кінці минулого року він вступив в комуністичну партію і став редактором „Карпатської Правди", посипались на нього зі сторони чеських фашистів наклепи, погрози, цькування, доноси і т. д. В наслідок того чеський суд засудив його на 2 місяці тюрми, та не зважаючи на те, що він має чеське горожанство рішив видалити його до Польщі. Ужгородська поліція устроїла заразже підступ, хотіла заманити Бадана на поліцію, там арештувати його і відставити в руки польських жандармів. Коли Бадан скрився, то ужгородська поліція урядила за ним лови, але безуспішно.

Відібрання горожанства не дасться оправдати жадним законом ані адміністраційним розпорядженням. В наслідок нагінки за Баданом не появилося в час чергове число „Карпатської Правди".

ЯКИХ СЕНАТОРІВ ВИБРАЛА БУКОВИНА?

Коли українське населення Буковини буде заступати в румунському парляменті двох боярських лякеїв, — москвофіли Велигорський і Смеречанський, то в сенаті засяде відомий зрадник українського народу на Буковині, що ще в 1920 році запродався Румунам і зложив прилюдно заяву льояльности в румунськім парляменті — Лукашевич і другий такий самий поплечник окупаційної влади — бувший бурмістр міста Вижниці — Лисан.

НЕ БУДЕ ВИВЛАСНЕННЯ ЦІСАРСЬКИХ ДІБР В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 20. червня. — 15,431,000 управнених до голосовання віддало свої картки при народнім голосованню в справі конфіскати дібр родини бувшого кайзера.

14,889.000 заявилося за вивласненнем без відшкодовання. Тільки 542,000 голосів було проти вивласнення.

Мимо того референдум перепало, бо в голосованню не взяло участи 50% управнених до голосовання, яких є в Німеччині 40 міліонів.

Щоби референдум було правосильним треба було отже 20,000,000 голосуючих.

Вивласненнє перепало 5,000,000 голосами. Голосували головно міста і ті були за вивласненнем. На загал участь в голосованню була слабша, як її можна було надіятися.

В деяких містах віддало голоси дуже невелике число населення, бо прим. в Монахіюм всего 13%.

В малій місцевости Аммендорф близько Галле прийшло до правдивої боротьби між комуністами а монархістами, в якій уживано звичайних і машинових крісів.

Мало упасти в тій боротьбі значне число жертв.

В Ганновер, родинній місцевости президента Гінденбурга, голосувала половина населення і знаявилася за вивласненнем.

Правительство буде старатися тепер знайти иншу дорогу, як вирішити квестію власности численних цісарських дібр, яких вартість виносить три біліони золотих марок.

ЕРРІО НЕ ГОДЕН ЗЛІПИТИ КАБІНЕТУ.

ПАРИЖ, 20. червня. — Ерріо не міг вивязатися з предложеного йому президентом Думерґом завдання і зложити нове міністерство, бо оба ветерани, а саме Бріянд і Поанкаре відмовилися від участи в його кабінеті.

І як було до передбачення, старий Бріянд з усміхом вернув на своє місце і формує знова кабінет.

В неділю пішов собі одначе на відпочинок на село та ловив рибу і порадив те саме зробити кореспондентам, які його питали за дальші пляни.

До кабінету Бріянда вступить правдоподібно Поанкаре як міністер судівництва. Поанкаре хотів би дістати цей портфель, щоби знищити в Альзаціі і Льотарингії сепаристичні тенденції невдоволених з французького правління елементів.

Міністром фінансів став би Бокановський, а війни Пенлеве. В той спосіб мав би Бріянд за собою центр (він самий, правицю — Поанкаре і значну частину лівих — Пенлеве.

Тяжко буде тільки погодитися з Поанкаре, бо він є тільки за услівною ратифікацією американсько-французького договору що до сплати военних довгів. Він хоче зобовязати Францію до плачення в тій мірі, як буде платити Франції Німеччина.

Кабінет Бріянда буде отже по всякій правдоподібности концентраційним і буде мав за собою значну більшість в парляменті. Ерріо хотів поставити коаліційний кабінет з переваґою лівих, в якім засідали би умірковані з центром.

ДРУЗИ ЗВЕРТАЮТЬСЯ ДО АМЕРИКАНЦІВ.

ДАМАСК, Сирія, 20. червня. — Один з найблизших повірених султана Аттраше, провідника Друзів в їх боротьбі з Французами, передерся через французьку лінію і прибув крадькома до Дамаску, де передав представникови від Ессошіейтед Пресс апель Друзів, звернений до американського народа.

В тім апелю султан опрокидує поширювані Французами закиди, будьто би Друзи знущалися над християнами. Султан називає це звичайною клеветою наїздника. Правди в тім хиба стільки, що Французи роздали оруже місцевим християнам та взивають їх до боротьби проти своїх власних братів з тої причини, що вони иншої віри.

В Сирії може бути спокій, як тільки Французи заоферують Друзам свободу, заґарантовану Злученими Державами або Ліґою Націй.

НІМЕЧЧИНА СПЛАЧУЄ ДОКЛАДНО ПІСЛЯ ПЛЯНУ ДОСА.

БЕРЛІН, 20. червня. — Ґенеральний Аґент для репарацій Сеймур Паркер Ґільберт зазначив в своїм звіті за послідних 9 місяців, що Німеччина під оглядом економічним розвивається цілком правильно та сплатила в тім послідним часі титулом репарацій 821,425,066 золотих марок. З того 262,852,850 в готівці, а решта в товарах.

АТЕНТАТ НА КЕМАЛЯ ПАШУ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 20. червня. — На турецькім торпедовці вивезено з міста до Смирни богато визначних людий, які вмішані в послідний атентат на Кемаля пашу.

Кажуть, що атентат підготовила проґресивна партія, яка ворожа республиці та тим реформам, які переводить Кемаль.

СКІЛЬКИ КЕНІВ ВИСИЛАЄ АМЕРИКА ДО АНГЛІЇ.

ЛОНДОН, 20. червня. — Президент Національної Споживчої Ради, Едгар Джонес, заявив, що Англія спровадила з Америки в послідним році 200 міліонів фунтів кенів. Це шкодить англійській індустрії, бо з Америки спроваджують кени з овочів, яких є доволі і в самій Англії.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИСТАВЛЕНА НА ПРОБУ

Молода німецька республика переживає тепер великий момент. Народне голосовання в справі вивласнення цісарських дібр як Гогенцолернів так і Вительсбахів причинилося до великого заворушення, яке потрясло цілою нацією.

Змагаються тут головно дві течії: республиканська і монархістична. Обі вони ще доволі сильні. Державний апарат в руках давних урядовців, які здебільша потягають за монархією. Рівнож суди монархістичні, бо старі судії остали. Промисловці поділені, одні за монархією а другі за републикою. Навіть така визначна фігура, як президент державного банку Шахт заявляє себе за експропріяцією і републикою, а його син знова ревний монархіст.

Монархісти оголошують відозви з підписами професорів і визначних політиків, в яких взивають нарід, щоби не брав участи в референдум та розсилають лист популярного Гінденбурга, в якім президент осуджує вивласнення.

А учені і політики з другого табора оголошують знов противні відозви, в яких подають приміри з німецької історії, як то Гогенцолерни на протязі століть вивлащували безцеремонно других, між ними і богато других княжих родин, яких маєтки загарбали для себе. Прихильники вивласнення подають далі, що бувший кайзер не був властителем тих дібр, а мав їх тільки до вживання як довго був головою держави. А коли ним перестав бути, ті маєтки повинні повернутися назад держави.

До цілої тої полеміки додають ще того рода заостреня, що нарід пролляв в світовій війні кров, потратив своїх синів та поніс заразом і величезні матеріяльні жертви, коли цісарська фамілія враз з численними принцами не понесла ні одної жертви крови, ні зазнала воєнних матеріяльних злиднів, а тепер мала би ще задержати при собі сотки міліонів долярів, бо така вартість цісарських дібр.

Монархісти страшать знова нарід тим, що цілий світ відвернеться від Німеччини і ніхто не буде мав до неї ніякого довіря, коли вона не пошануе приватної власности. На доказ того оголошують якийсь лист від нюйорських банкирів, які відмовляються давати Німеччині кредити, коли вона заявиться за вивласненням.

Справу комплікує те, що в рядах републиканських є богато таких, які є горячими приклонниками републики, але є заразом противниками експропріяції. Це головно ті, що виховані в дусі римського права, яке освячувало приватне посідання. Вони побоюються, що за цісарським вивласненням готові піти дальші соціялістичні експерименти, які будуть нарушувати приватну власність других, а тим самим і цілий суспільний устрій Німеччини.

Знова монархісти, знаючи добре про те роздвоення душ серед републиканців, звязують справу вивласнення з монархістичною пропагандою. Експропріяцією побивають вони заразом републику. З провалення експропріяції хочуть вони зробити велику монархістичну шопку. Експропріяцією хочуть завдати удар і самій републиці. Тому то обі партії напружують всі свої сили. Тому монархісти тут сильнійші, бо вони рахують на роздвоєні думки серед републиканців. Тому можуть надіятися на успіх, який правдоподібно буде по їх боці.

Але колиб навіть побідили противники експропріяції, то це ще не означає, що побідили монархісти. Це ще не значить, що німецький нарід не задоволений з републики та що хоче повороту кайзера.

Щоби могла перейти експропріяція треба, щоби з 40 міліонів управнених до голосовання голосувало принаймні 20 міліонів людий, з яких більша половина мала би заявитися за вивласненням. Вже то саме говорить в користь монархістів. Бо це дуже важко зібрати стільки голосів в один день, особливо, коли не допише погода, бо тоді цілком певно більшість остане в дома і не піде до виборчої урни. Бюрократи і шляхта ще припильнують свого, але великі маси ні. Тому вислід голосовання треба буде брати на всякий случай з великою резервою, коли схочемо витягати з него такі заключення, як те, чи широкі маси републиканського духа чи монархістичного.

Одно певне, що референдум в справі вивласнення потрясло на добре цілою німецькою суспільністю. Не втихомириться вона і після референдум. Бо хтоб не виграв, противна сторона не буде сидіти тихо. Монархісти вже заявили уступлення президента Гінденбурга та цілого уряду на случай, колиб перейшла експропріяція. Вони твердять, що Німеччина не буде навіть в силі зложити такий уряд, який певнів би вивласнення, якщоби воно було навіть народом ухвалене.

З того виходить, що Німеччина переживає важку внутрішню крізу. Не думаємо однакче, щоби молода республика, яка знайшла вихід з цілкоитої економічної руїни та з ударів програної світової війни, не знайшла способу на злагодження цієї й тої справи. Сам плебісцит тої квестії однаке не вирішить, без огляду на те як він випаде. Тут треба буде братися до инших способів.

УКРАЇНСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ В ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛИЦІ

Заснування Академії.

28-го квітня р. 1922 відбулися в Празі перші Збори Ради Професорів Української Господарської Академії. В цих зборах приняли участь сім осіб, що були іменовані професорами Академії постановою Організаційної Комісії по заснованню нової високої школи. Тому дня 28. квітня слід датувати це заснowання, хоч формальне затвердження статуту Академії чеським урядом стало лише 16. травня.

Ініціятива заснування Української Високої Господарської Школи на еміграції належить Українському Громадському Комітетові в Празі. Загальні збори цього Комітету обрали 17-го січня р. 1922-го спеціяльну Організаційну Комісію, на яку було покладено: а) подбати про допомогу українським вченим і культурним силам на Україні; б) подбати про врятування українських вчених і культурних сил на еміграції шляхом використання їх культурно-просвітної праці і підготовки української молодої інтелігенції на вчених спеціялістів в господарських та технічних галузях. В склад цієї комісії входили: 1) лісовод Микола Шаповал, яко голова та члени: 2) письменник Никифор Григоріїв, 3) проф. д-р Борис Матюшенко, 4) проф. Олександер Мицюк, 5) вчений економіст Соломон Гольдельман, 6) вчений лісовод Микола Косюра, 7) кооператор Борис Мартос і 8) педагог Іван Паливода. Секретарем Комісії був запрошений Микола Галаган.

Ця Комісія навязала листовні стосунки з Управою Всеукраїнської Спілки сільсько-господарських техників, що під цей час перебувала на еміграції в Польщі. Керовники цієї спілки, саме проф. Іван Шовгенів, інж. Борис Іваницький, агроном Володимир Чередіїв, агроном Іродіон Шереметинський, інженер Леонід Фролов та инші запропонували свою допомогу в справі заснування спеціяльної Української Високої Школи, надіслали відповідні проекти програми, а потім за пару місяців, коли справа стала на реальний грунт, прибули до Чехословаччини і активно співділали, вже яко професори нової школи, її організації.

Пройшло три роки від цих перших кроків ініціяторів покликання до життя в еміграційних умовах такої важливої по завданню і внутрішній будові інституції, якою є висока спеціяльна школа. Зокрема трудним кроком мусіло явитись це завдання для української інтелігенції, не тільки відірваної в умовах еміграції від рідного грунту, а тим від сприяючої атмосфери народних джерел творчої праці, але зокрема, грунтовно позбавленої на протязі століть поневолення практичного досвіду в будові та керуванню високим шкільництвом та в організації плекання науки взагалі.

Вимагалось богато завзяття, сміливости і віри в саму справу, щоби за ню взятись. Три роки невеликий час в такій справі. Попробуємо всеж придивитись, що за той час зроблено і що досягнуто.

Завдання Академії.

Українська Господарська Академія в Чехословаччині є національною високою фаховою школою. Вона готує для України вчених агрономів, технологів. В сучасний мент вона скупчує в своїх стінах понад 500 студентів та понад 70 осіб професорського складу, які в своїй більшости опинилися на терені Чехословаччини на положенню політичних емігрантів.

Заснованим Української Господарської Академії малося здійснити два завдання високого національного значіння. Перше завдання полягало в тому, щоби утворити для кількох сотень національної свідомої молоді, яка мимо своєї волі опинилася поза межами своєї Батьківщини, можливість закінчити свою освіту і підготовитися до активної і творчої участи в майбутній господарчій відбудові України.

Друге завдання, що його хотіли здійснити цим заснованням, мало метою зібрати до купи, до одного центру розпорошені на еміграції наукові українські сили, які на тлі наукової педагогічної праці в Академії створилиби на протязі блищого часу осередок української науки, огнище національної культури.

Закладення високої фахової школи та центру наукової діяльности могло здійснитися лише на терені Чехословаччини, в котрій українська еміграція зустріла чутливе активне співчуття і шляхотну допомогу з боку вищих чинників республіки. З другого боку, заснування Української Академії в цій країні високої господарчої культури обіцяли можливости використання результатів та висновків чеської господарської науки, її методів та студіювання дійших зразків місцевого господарства.

Успішне досягнення вказаних двох завдань, саме високошкільна підготовка кількох сот молоді, та утворення більшої групи вченої інтелігенції, що буде ознайомлена з кращими взірцями європейських методів науки та практики, мало в свою чергу високу мету — підготовити кадри активних працьовників, що сталиби до послуг українського народу в його неминучій, велитенській праці при будівлі власного самостійного державного життя на увільненій від ворогів батьківщині.

Фаховий поділ.

Українська Господарська Академія має відповідати в своїй структурі та будові цим своїм завданням.

Господарська відбудова повинна стати основою відродження всіх галузів життя України. Тому в першу чергу потрібні будівничі для цієї праці. Академія відповідно цьому охоплює фахи технічного знання — агрономічний, лісовий, гидротехнічний, технологічний, з одного боку, та суспільно-будівничого — економічний, кооперативний, статистичний, з другого. Економісти та статистики мають аналізувати, обслідувати, обраховувати потреби, можливости і умови здійснення, економісти та кооператори — організувати, зеднувати і направляти розпорошені чинники до стрункого співділання, агрономи, лісівники, інженери, — безпосередно будувати, всіж разом керувати суспільною організацією праці українського народу на шлях відродження його господарства.

Тому Академія зеднує в собі три факультети, а власне цілих три фахових школи, які в свою чергу поділені на сім відділів, а частина останніх ще на підвідділи. А саме: 1:) Факультет Агрономічно-Лісовий з відділами: агрономичним і лісовим; 2.) Факультет Сільсько-Господарсько - Інженерний з відділами: економічним, кооперативним, промисловим та місцевого самоврядування.

Студентство Академії.

Перші заняття в новій школі почалися 22-го червня 1922-го року. На цей мент до Академії прибуло 209 студентів, які розділились порівно по трьом її факультетам.

Студентству Академії приходиться витрачати на свої безпосередні судді переважаючу частину свого часу, бо заняття відбуваються на окремих відділах на протязі 50—60 годин на тиждень, а фреквенція на викладах та вправах значна, з окрема в порівнанню з переєічним рівнем відвідування занять в европейських високих школах. Всеж таки студентська кольонія Подебрад веде інтензивне спілкове та громадське життя. Академія за ці чотири роки обросла численними спілками та товариствами, наукового характеру, напр. агрономічне товариство, три кооперативні організації, спілка бжолярів, кілька музичних організацій та богато инших.

(Конець буде).

Антін Крушельницький.

ФРАНКОВІ ЗБІРКИ „ПОЕТ" І „УКРАЇНА"

Вірш „Човен" був написаний 13. VI., 1880., а зараз з датою 14. VI. надрукований у циклю: Поет — вірш: „Рідне село".

Поет, злим вихром загнаний, опинюється в рідному селі. І тут те бажаннє щастя, несвідоме в „Човні", проявляється із великою силою, проявляється, як запереченнє дотеперішнього щастя. „Та чиж дитям у тобі (село) я був щасливий?"... „Хібаж не почала ще тут всисатись в груди та трута лютая, що й досі духа тлить? Хіба-ж не в тобі я пізнав сирітство, труди і боротьбу з життем?"

...„Чогож так судорожно
Щось тисне грудь мою у тобі,ріднеє
село? Чи жаль мені за тим тісним спокоєм,
за тим життєм, що хоч так біднеє
і сіреє, пиве коритом тихим своїм?
За щастем слимака того, що в шкаралущі
ховається?"

І най поет як уже потім відпекується від того щастя, ми чуємо таки той жаль у його душі, що щастя власного не має в нього! Не без того, що те пригнобленнє в селі, що там розсілося на лицях, недоля, що голови у низ хиляе, — яричинилися до принизення й так уже прибитого дуже настрою поета, який тільки що вийшов із тюрми — та все те вкупі складається на вельми незавидну картину поетового настрою в половині 1880. р.

Своє власне щастє складає поет на жертвеннику **України.**

Її пізнавши, чиж він міг не полюбить її сердечно, не відректися власних втіх, щоб їй віддатись доконечно?

Інтересне те, як у вірші „Моя любов", із якого я отсе навів поетові слова, перемішуються ідеї з „Наймита", „Каменярів" і „Не пора".

„І чиж перечить ся любов (України)
тій другій, а святій любові
до всіх, що ллють свій піт і кров,
до всіх, котрих гнетуть окови?

На любов України глядить поет не тими вузкими очима тодішнього галицько-українського громадянства — він глядить на неї очима каменяра волі, поступу:

Ні, хто не любить всіх братів
як сонце боже, всіх зарівно,
той щиро полюбить не вмів
тебе, кохана Україно!

Любов України виривае поетові із серця грімкий протест: **„Не пора Москалеві й Ляхові служить".**

Нам, як нації, не пора вислугуватися чужим націям; кривда нашої України така велика, що нам треба життє своє жертвувати Україні. Се перша строфа.

А остання: ми не завагаємося навіть полягти у завзятій боротьбі, щоб здобути Україні волю і щастє і честь.

Між сі дві строфи вставлені дві инші, що з них перша: царів вважає нашими кривдниками, а друга взиває: занехати роздорів і всім єднатися під України прапор.

Сей вірш стає згодом національним гимном галицьких Українців. Головно I. і IV. строфи зеднали собі велику симпатію. Ту популярність, яку сей вірш, як народній гимн, має на галицькій Україні, він завдячує перш усього сильній, енергічній арії, а ще більше переслідуванню, якого зазнавав, коли тільки почав проявлятися, як гимн, переслідуванню з боку польської суспільности.

Колись історик українсько-польських відносин і галицько-польської культури не зможе вийти з подиву, як такий невинний, такий найзвичайнійший вірш міг стільки їди витворити в серцях польського громадянства, а головно польської преси! Для мене ся проява ніраз не зрозуміла! Коли не приняти, що галицько-польська (демократична) суспільність має до тої міри перевернені мозки, що вірить в те, що наш нарід має бути наймитом Польщі, який і не сміє піднести протесту: не пора вам служити! — коли, мовлю, годі приняти таку інтерпретацію сієї прояви, — треба здогадуватися, що всі ті, кому піняться уста із скажености при звуках сього гимна, є крайні неуки, які не читали, й не знають того, що ділає на них, як червона краска на деяких звірів.

У розвитку національних поглядів поета сей вірш не проявляє великої ширини лету. Завзив не служити ворогам України і завзив покласти своє життє, щоб здобути рідному краєві волю і щастє і честь, се мотиви, що про них поет співав уже давнійше; з другого боку завзив до національної єдности, зрозумілий для тих часів, сьогодня, коли українство стануло на трівких основах, ще й сьогодня аж завзив до національної єдности проявляється як знак слабосилля українства.

Іван Франко.

МОЯ ЛЮБОВ.

Вона так гарна, ссяє так
Святою, читою красою,
І на лиці яріє знак
Любови, щирости, спокою.

Вона так гарна, а про те
Так нещаслива, стілько лиха
Знесла, що квилить лихо те
В її кождіській пісні зтиха.

Її пізнавши, чи-ж я міг
Не полюбить її сердечно,
Не відректися власних втіх,
Щоб їй віддатись доконечно?

А полюбивши, чи-ж би міг
Я божую її подобу
Згубити з серця, мимо всіх
Терпінь і горя аж до гробу?

І чи-ж перечить ця любов
Тій другій і святій любови
До всіх, що ллють свій піт і
[кров,
До всіх, котрих гнетуть окови?

Ні, хто не любить всіх братів
Як сонце баже, всіх зарівно,
Той щиро полюбить не вмів
Тебе, коханая Вкраїно!

27. червня, 1880.

Іван Франко.

ЛЯХАМ.

І ми браталися з Ляхами.
Т. Шевченко.

**І що-ж, що ми з вами братались?
Все-таки ми в дурнях остались.
Було колись волі доволі
Для нас і для вас на Вкраїні,
І хліба доволі на полі,
Лиш житиб та бути до нині.
Та біс підкусив вас „брататись",
Братерство-ж навпак повернути:
Над братом панами остатись,
В ярмо його шию пригнути.
І що ти братерства ціною
Загарбав у нас те, що наше —
Сусіди обох нас з тобою
І тиснуть, і друть, брате Ляше.
Тя мало для тебе науки!
Як власти лиш крихту у руки
Дістав ти з німецької ласки,
Як крихта нам впалась свободи —
Для нас тобі жаль тої частки,
Нас тиснеш і кличеш — до згоди!
„Братаймось!" — кричиш, і над нами
Знов панство нове закладаеш,
Немов, під братерства словами
Братерського серця не маєш.**

**Братаймося, Ляше, та щиро,
Громадою, ділом і миром,
Братаймось, як з рівними рівні,
А не як пани і піддані!
Користи хай вяжуть нас спільні,
А не пересуди погані.
І кождий на своюму полі
Для себе і жиймо й працюймо
Для власного щастя й долі!
Ратуймось в біді, та тямуймо
Докладно слова ті хороші-
„Брат братом, а бринза — за гроші".**

21. падолиста, 1882.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ЯК ЗАХОВУВАТИСЯ НА ПРЕДСТАВЛЕННЯХ. — КОЛИ СМІЯТИСЯ?

У нас відбулося аматорське представленнє „Дівочі мрії". Штука дуже гарна, а наші аматори як М. Прокопчук, К. Грабович, М. Борис і другі відограли свої ролі дуже добре. Ту штуку відограно перший раз, а варта, щоби її виставлено і по других громадах.

На представленнє прийшло публики богато, бо саля була повна. Та на жаль, публика не заховувалася як слід. Не то що діти вертілися і голосно говорили, але й старші не далеко відбігли від дітей. А це перешкаджає і псує виставі, бо і акторам тяжко грати, а й публика їх не розуміє, бо не чує. Тому треба всім в спільнім інтересі на представленню сидіти тихо, не крутитися і не говорити, а дітей держати при собі, і не пускати їх, щоби бігали по салі, кричали, або й билися між собою, бо й таке буває.

Рівнож треба вважати на зміст штуки. Це зовсім добре, коли чоловік сміється там, де треба, коли є з чого сміятися, але не тоді, коли приміром мати проклинаючи свою легкодушну дочку її вирікається серед болю і розпуки, або коли панич, батько дитини, кидає дитину в керницю, щоби затерти тим слід по своїм поганім вчинку.

Можна сміятися з глупоти Жида на сцені або з пяниці, але не з такого горя і такої події, котра, колиб нам самим притрапилася, розбилаб нам серце з болю. Уявіть собі, що діється в души того актора на сцені, який прецінь мусить переживати трагічну подію, коли її хоче добре відограти, а коли публика з него сміється тоді, коли він плаче і терпить. Він не є в стані добре грати. Сама публика псує штуку.

Таке завважив я на тім представленню і подаю як увагу, бо я певен, що воно придасться і другим. А коли над тим застановимося, а що важнійше, коли будемо тих уваг придержуватися, зискаємо на тім всі, бо покажемо себе дійсно культурним народом.

Гість.

Централія, Па.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Ню Йорк, Н. Й. Д. Ю.—Самоозначенне народів аж до відокремлення проголосили большевики, коли їм треба було побити Керенського і зискати для себе всі неросійські народи, які надіялися від них свободи.

Та точка ввійшла навіть в конституцію. Була і остала одначе тільки на папері як мертві букви, бо на ділі совітська Росія пішла сейчас війною проти У. Н. Республики та других народів, що входили колись в склад давної російської імперії.

Коли Вам большевики говорять, що Україна може кождої хвилі вийти з С. Р. С. Р. то або говорять Вам свідомо неправду, або самі справи не розуміють. Бо большевизм, це диктатура одної, себто комуністичної партії, яка рішає про устрій і судьбу краю, хочби комуністів було тільки кілька тисяч, а других десятки міліонів, бо ті міліони ніякого голосу не мають і не можуть мати.

Знова комуністи є централісти і не узнають ніяких окремих національних держав. Комуніст не може бути вже по своїй програмі за відокремленнем України від большевицької Росії, а тільки за злукою з нею в одну совітську федерацію, яка в нашім випадку означає дальше панування Москви над Україною.

Іван Франко.

ТОВАРИШАМ.

І вас зі своїх зборів проженуть
Старих порядків лицарі гордії,
Імя і діла ваші прокленуть,
І крикнуть: „Зрада! Пагубні мрії!"
І вашу добру славу оплюють
Брехнею, й вас полічать між злодії,
Отрутою, замучених, напоять,
Надії ясні жовчею затроять.

На суд потягнуть вас, начинять вами
Всі тюрми, все покличуть проти вас —
Людей і Бога. Ділом і словами
Не проминуть ранити раз-у-раз
Мягкеє серце ваше, мов тернами.
Подумаєш: „Оттак жить!" — і нераз,
Самому страшно, защемить у груди...
Чи-ж так живуть з людьми-братами люде?

Не так повинні! Щоб не так жили,
Щоб брата і в найменшому пізнали,
За те якраз до бою ви пішли,
На поклик правди, проти брехні стали...
Боріться! Терпіть! По всій землі
Рівняйте стежку правді! Де застали
Лиш гложе, терне, там по вас нехай
Зазеленіє жито, наче гай!

19. квітня, 1880.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

20.

Товариство „Зоря" у Вест Филаделфії, Па., відділ 364. Українського Народного Союза.

Уряд сего товариства скликав для справи Сиротинця Українського Народного Союза спеціяльний мітинг нашого відділу. На ньому урядники прочитали відозву, вияснювали справу, а члени розбирали справу. Всі члени як один заявили, що ми далиби негарне свідоцтво своїй свідомости, якби спротивилися такій справі або якби ми заявилися за нею лишень словами, а не ділом. Збори як один оподаткували себе по змозі своїх сил, і зараз зложено на зборах готівкою 10 долярів 50 центів. На сьому ми не перестаємо, але збираємо далі, поки кождий наш член не причиниться якоюсь жертвою на сю похвальну ціль. На зборах здекларовано 36 долярів. —Андрій Мацькевич, предсідатель; Михайло Черкас, секретар; Йосиф Навроцький, касієр.

21.

Братство св. Петра і Павла в Клівленді, Огайо, відділ 102. Українського Народного Союза.

Ми предложили справу будови Сиротинця Українського Народного Союза на наших місячних зборах, що відбулися дня 16. мая. На зборах зараз проявилося кількох агітаторів проти сього проекту, але більшість членів не далася сею агітацією звести з дороги. Члени рішили піддержати се хосенне діло, агітація, однак, пошкодила збірці, бо збори не ухвалили ніякої жертви з братської каси. Та все таки можна надіятися, що з часом і противники Сиротинця побачуть його хосенність та що й вони дадуть свою жертву. Я певний, що збірка збільшиться, і тому я здержую зібрані гроші до слідуючого мітингу. — Микола Бусько, секретар.

—o—

22.

Товариство Запорожська Січ в Ст. Джозеф, Мо., відділ 355. У. Н. Союза.

Наше товариство відбуло мітинг дня 16. мая, і на ньому уряд предложив справу Сиротинця Українського Народного Союза. Коли уряд піддав справу під дискусію, виступило кількох членів проти піддержування будови Сиротинця. Говорили члени, що нам Сиротинець задалеко, й тому він для нас не відповідає. При голосованню заявилося 10 членів за помочью, а 20 проти. Значить, ухвала випала проти. — Петро Рак, предсідатель; Федор Солоничний, секретар.

23.

Збірка на хрестинах у гр. Григорія Демковича в Перт Амбою, Н. Дж.

У нашого місцевого свідомого громадянина Григорія Демковича відбувалася недавно приватна родинна забава з приводу хрестин. Серед загальної гарної забави присутні громадяни не забули й на громадські справи. Виступив тут один член відділу 104. Українського Народного Союза в Перт Амбою, Н. Дж., і в кокоротких словах звернув увагу господарів та присутних гостей, що таку гарну родинну врочистість, як хрестини, годиться відсвяткувати так, щоби з того лишилася памятка не лишень у серцю присутних на гостині людий, але в ширшій громаді, ба навіть і поза нашою громадою, просто в цілій українській еміґрації. Коли не вірите, що се можливо, — говорив бесідник, — то я вам зараз подам спосіб, який вас певно всіх переконає, що се можливо. Ви всі свідомі Українці, і ви певно знаєте, що Український Народний Союз, наша найбільша організація на чужині, збирається тепер до великого діла: до виставлення величавого Сиротинця та приюту для старих членів. Клич будови Сиротинця пішов пожаром по цілій українській еміґрації, запалив всі серця, в яких бється українська кров. На поклик Союза відкликають ся відділи по всіх закутинах Америки, де лишень є наші люди. Відкличмося на сей заклик і ми, свідомі українські громадяни, зібрані осьтут на тиху родинну оказію у громадянина Демковича. Зберім тут жертву на Сиротинець Українського Народного Союза, запишімся в книгу добродіїв-основателів сього великого діла. Певна річ, що на такій оказії ми богато жертв зібрати не зможемо, але може зробимо велике діло тим, що сею збіркою кинемо серед наших людий думку збирати при таких родинних нагодах жертви на похвальну й загально корисну громадську справу, таку, як є примір Сиротинець Українського Народного Союза.

По сих словах присутні зложили жертви. Наперед дав господар дому Григорій Демкович 2 доляри, далі гості: Павло Вовк, Василь Космина, Іван Ворона, Дмитро Вовк, Іван Сташків, Микола Гузар по 1 доляреві, а Федь Нетреба 50 центів. Посилаємо збірку в сумі 8 долярів 50 центів та кличемо:

Най живе Український Народний Союз!

Най стане в як найкоротшім часі Сиротинець Українського Народного Союза! — Іван Ворона і Василь Космина, члени Українського Народного Союза.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Діточе свято в память Івана Франка.

Святкованне десятьлітної річниці смерти Івана Франка на американській землі не відбувається досі так, як можна було сього вижидати. Здавалося, що Ню Йорк дасть провід звеличанню памяти Учителя Галицької України. На жаль, тутешна громада занята иншими, „важнійшими" справами, і відай чи не останє щодо сього свята позаду инших наших кольоній в Америці.

Величний тягар сповнення сього національного обовязку спав тут на українську школу, котрої діти з очевидним запалом і в міру своїх скромних сил виручили старше громадянство у відданню чести Великому Громадянинови. Концерт відбувся 5. червня в церковний галі при семій улици і випав так само як і дотеперішні шкільні концерти величаво.

В короткій, приступній промові управитель школи вияснив дітворі і гостям значіннє свята і діяльности Ів. Франка, взиваючи всіх до праці на народній ниві і освіти. На програму складалися продукції Діточого Хору, дві деклямації, скрипкові соля уч. Гладкого в супроводі на піяні його сестри Юлії з IV. кл. і представленне діточої пєси „Сон Ивасика". Як все, так і сим разом вишколений хор був предметом одушевлених оплесків від тих, що зрозуміли значінне свята і котрим виховання молодшого покоління лежить щиро на серци.

Надзвичайно миле враженне зробила деклямація малої Музики з I. кл. вірша „Коваль" і Боршовського з IV. кл. „Розвивайся". Обі деклямації були виголошені виразно і зрозуміло. Солідно підготоване і виведене діточе представленне одушевляло видців і переконало неодного з них про надзвичайну талановитість поодиноких дітей. Високо патріотичні розмови в малій діточій пєсі, переплітані комічними місцями, підносили настрій духа, то знов викликували оплески серед сердечного сміху.

Святочна атмосфера піхувала увесь сей симпатичний концерт, і в такім настрою розійшлася публика. Честь гостям і всім тим, що причинилися чимнебудь до того, що концерт випав так імпонуючо. Не що инше, а тільки мала галя відстрашила ширший загал від присутности в звеличанню. Того, що для того загалу не був байдужний і кровавив своє серце в боротьбі з тими відносинами, через котрі наші люде мусіли опускати рідний край. Вдяка се, чи відплата?

Мимохідь впадала в очи також неприсутність тих ревних покровителів і подвижників української школи, що то все і всюди показували і показують на себе, що ось то вони, а школа — то се одно та що без них вона загириться.

Послідний діточий концерт, на закінченне шкільного року, відбудеться в суботу 3. липня таксамо в церковній галі.

Треба сподіватися, що і сим разом наше громадянство засвідчить своєю присутністю свою прихильність до своєї школи.

Присутний.

ОБКРАДАЛИ КАНАДІЙСЬКУ ДЕРЖАВУ НА МІЛІОНИ.

Парляментарне слідство над надужиттями в департаменті мита виявляє, що за згодою канадійських урядовців, які мали стерегти, щоби через границю не приходило зі Злучених Держав до Канади ніщо без оплати мита, перекрадалося рік річно ріжних товарів на міліони долярів. Виявилося, що до Рак Айленд, Кве., привозили американські зелізниці велику скількість ріжних товарів, але там губився слід за ними. Самих річей, виробленних в американських вязницях, привезено до канадійської границі за 200,000 долярів і там загубився за ними дальший слід. Слідча комісія покликала до пересслухання одного з властителів ґраничних маґазинів, Телфорда з Рак Айленд. Телфорд відмовився від зізнань і тоді комісія засудила його на місяць арешту. Коли Телфорда арештовано і він побачив, що нема жартів, він згодився говорити.

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(11)

— Аж тепер буде комедія, — думала. — Приїхав правдивий Гамериканець і правдивий вуйко. Я цікава, що з того вийде, коли зійдуться оба, правдивий з фальшивим? Почубляться за хату. чи ні? Сей схоче мати хату для себе, тамтой не схоче відстати від панни. Стара і панна будуть мусіли вибирати. Хиба виберуть того, котрий має більше гроша. А може одна вибере одного, друга другого?

Анна стягла з фіри дві валізки і пішла до хати головним входом. Клим Климецький пішов за нею. Увійшли до першої комнати літників і поставили валізки під стінами.

— На фірі ще дві валізки, — Климецький промовив, сідаючи на кріслі і стираючи хустиною піт з чола. — Іди, дівчино, та принеси їх.

— Зараз біжу, — Анна відповіла. — Але насамперед скажу панні, що приїхав справжній Гамериканець і справжній вуйко.

— Справжній Американець? — Клим спитав. — Або є й фальшиві?

— На світі бувають всякі ошукаці. — Анна відповіла, вибігаючи.

— Панунцю! — Анна крикнула, вскакуючи в кухню.

— Що сталося?! — Віра спитала з жахом. — Чого кричиш? Може вуйкови знов що забаглося?

— Не кричу, тільки кажу. Біжіть до Гамериканця.

— Я до него більше не піду. Як не хоче тебе, то нехай иде, аж прийде мама. Мама пішла в город по салату.

— А на той бік потока? То ви таки мусите до Гамериканця. Не до тамтого. До того другого.

— До якого другого?

— Приїхав другий Гамериканець, другий ваш вуйко. Просить, щоби ви зараз прийшли.

— Деж він? — Віра спитала, троха недовірчиво, троха зачудована.

— А в хаті для холерників. Кажу вам, на пальцях має перстенів!

Віра пішла, несміло увійшла в комнату і справді побачила якогось панка, та цілий ряд валізок.

— З ким маю честь? — спитала станувши на порозі.

Клим підвівся, поклонився і спитав:

— Чи може маю честь... з Вірою, донькою Наталії Муркової, сестри моєї небіжки жінки?

— Та я... Та я Віра, донька Наталії Муркової. Але... але ви?

— Та я вже сказав, хто я, — приступаючи до Віри і витягаючи до неї руки. — Я муж сестри твоєї мами, тепер вже вдовець. Я твій вуйко. Хиба ти ще не знаєш, що твоя мама запросила мене до себе, та що я з Гамбурга сигналізував мій приїзд? Дай писка!

Віра вислухала його і... заломила руки.

— Страшне непорозуміннє! — промовила голосом розпуки. — Піде поговір... Вийде великий скандал... Якийсь пройдисвіт, якийсь ошуканець, якийсь морально здегенерований розпустник, впхався підступом в нашу хату... Граючи комедію мого вуйка з Америки, збаламутив мене. Я... я скомпромітована. Наймичка бачила... Я зарізана!

— Непорозуміннє? — Клим спитав. — Скандал? Я пройдисвіт, ошуканець, розпустник? Підступом впхався в вашу хату?... Се справді непорозуміннє... Не напихаюся. За мої гроші знайду гостиннійшу хату. Моє поважанне!

Клим поклонився з розмахом, вхопив обома руками дві валізки і рушив до дверий. Не вийшов, бо саме в сій хвили двері загатила собою Анна, несучи дві послідні валізки.

— Назад! — Клим крикнув до Анни. — Кинь назад на віз і винеси ще ті дві, що тут вже є... Я гадав, що мене тут приймуть з отвертими руками і щирим серцем, а то, ось що! Я пройдисвіт і ошуканець!

Слухаючи се, Віра хвилю стояла. не знаючи, що сказати. Аж коли він став Анну випихати за двері, вдарилася в чоло, прискочила до него, вхопила за руку і цілуючи стала поясняти.

— Я не про вас, вуйку! Ми вас вже від давна тужно вижидали. Я вас не пущу. Зараз біжу по маму.

По таким поясненню, з котрого він ні троха не був мудрий, Віра кинулася йому на шию і стала цілувати.

— То щож ти плетеш про якесь непорозуміннє, про якийсь скандал?

— Сідайте, вуйку і послухайте! Нині вповадився до нас якийсь панок. Не сказав, хто він, отже ми гадали, що то ви. Я гадала, що він мій вуйко з Америки, себто, що він, то ви. Отже я приймила його як вуйка. І я позволила йому поводитися зі мною, як вуйкови. Тепер, очивидно, з того вийде скандал!

— Ха-ха-ха! — Клим зареготав. — А то геца! Початок веселий. Коби тільки так далі, то мені тут не буде скучно. Деж він, той другий, чи той перший твій вуйко? Хотів би я побачити його. Ха-ха-ха!

— Ви смієтеся, а мені не до сміху, — Віра сказала крізь слези. — Він там, в тій другій комнаті. Викиньте його. Я не хочу бути при тім. Біжу по маму.

— Треба мені навідатися до него, познакомитися з ним, — Клим,забалакав до себе і приступив до дверий спальні, щоби застукати.

В тій хвили двері відчинилися і увійшов радник, з валізкою в руці. Побачивши Клима, поклонився чемно і промовив:

— Вибачайте, пане, але то не з моєї вини сталося таке фатальне непорозуміннє. Я вже вступаюся. Я тільки прийшов по циліндер і по парасоль. Мій циліндер на столі, парасоля там в куті.

Радник пустився по парасоль, але Клим заступив йому дорогу.

— Маю честь представитися. Я Клим Климецький, бувший купець в Шикаго, тепер ваш співкомірник.

— А я... я радник Роман Макогонський, — радник вибовтав невиразно, взяв парасолю під паху і простягнув руку по циліндер. — Я вже пішов.

— Та чого? Куди? — Клим спитав. — Ви ще не пішли і не підете. З якої рації?

— Бо я сюди вліз через похибку. Се хата для вас, чого я перед хвилею ще не знав. Я піду до готелю. Як не буде місця, то сю одну ніч переночую будь де. Хоч би й в сіни на оборозі.

— Алеж пане раднику! Вас ніхто відси не виганяє. Лишіться. Маємо дві комнати. Місця досить для двох. Я люблю інтелігентне товариство. А ще більше люблю такі геци.

— Спасибі за ваше добре серце, але не можу, — радник відповів нервово. — Абсолютно не можу. Я тут скомпромітований.

— Похибка, ще й невинна і смішна, не компромітує нікого. Як тут хто завинив, то хіба тільки газди сеї хати, бо не спитали вас, хто ви. То вони зробили вас Американцем. Лишіться. Будемо оба з них сміятися.

— Не можу. Я скомпромітований не так тою похибкою і тим непорозуміннєм, як фатальними наслідками основного непорозуміння. Я осміщений, я... я зарізаний, я пропав, бо... ви не знаєте, що тут було.

— Було те, що газдиня взяла вас за мужа своєї небіжки сестри, Віра гадала, що ви її вуйко. Тим ви зарізані в опінії?

— Тож то. Не знаючи, що то панна Віра, я з нею поводився як... Я не знав, що вона донька газдині, що вона панна дому. Я гадав, що вона... Що то крутити й вертіти... Я гадав, що вона покоївка і обслугує літників.

— Ха-ха-ха! — Клим зареготав так, що аж шиби забреніли. — А то геца! Якаж то компромітація? Се смішне, тай тілько. Будемо всі на купу сміятися. Я такі непорозуміння і такі пригоди дуже люблю. Кажу вам, лишіться.

— Ви ще не знаєте, що було. Не знаєте, гм, як далеко я пішов з тою моєю несвідомости, з ким маю діло. Коли вам кажу, що я скомпромітований, то вірте мені на слова. Я в очах панни Віри... я... я зарізаний. Я з нею, гадаючи, що вона покоївка, задалеко зайшов. Більше не вільно мені сказати вам, щоби не компромітувати дівчини. Тепер, коли вияснилося, хто вона і хто я, не можу показатися їй на очи. Моє поважанне!

Радник вхопив циліндер і кивнувши до Клима головою, вибіг в сад, з саду на дорогу, дорогою до жидівського готелю. Клим, котрий балакаючи з радником, весь час сміявся, тепер споважнів.

— Гм, — говорив до себе. — Каже, що з нею пішов далеко... що задалеко зайшов... То хиба й вона задалеко зайшла з ним?... Не хотів розказувати решти, щоби не компромітувати дівчини. Сказав „дівчини". А то має щастє той радник! Так раз-два збаламутив дівчину. Такий старий, таку молоду і добре виховану дівчину... Як він чесний чоловік, то дівчини не лишить на публіку, але ожениться з нею. Добре, що я надіхав. Возьму справу в мої руки. Він мусить оженитися. Мусить, бо се і в моїм інтересі!

Медитації Клима перебила Віра, котра в комнату вбігла задихана, кажучи:

— Мама зараз прийде, бо я по неї післала Анну... Того інтруза, того нахабу треба викинути! — додала, показуючи на двері спальні.

— Вже нема кого викидати, бо сам пішов, — Клим відповів. — Шкода, що пішов. То якийсь дуже порядний і симпатичний чоловік. І не будь що. Він на гарнім становищи. Він якийсь радник. Мабуть має гарну платню... Добра партія.

— Відки знаєте, що він радник?

— Представився мені, я йому. Тільки я не дочув його імени ні прізвища. Я тільки те затямив собі, що він якийсь радник. Імя пусте. Найважнійше се, що він добра партія і по тім, що тут вдіяв, не сміє викручуватися.

— Гарний мені радник! Радник повинен мати якусь товариську огладу, повинен бути троха чемнійший. А він... він... Ліпше не казати!

— Не бійся, Вірочко, — Клим промовив, обіймаючи стан Віри і пригортаючи її до себе. — Не позволю скомпромітувати тебе. Моя голова в тім, щоби він докінчив діло і ту солодку чашу випив аж до дна. Початок був солодкий, кінець буде практичний.

— Не второпаю.

(Дальше буде.)

Д-р Михайло Західний.

ЯК ІВАН ФРАНКО ПОСЛАВ МЕНЕ ДО ҐІМНАЗІЇ.

(Спогад в десяті роковини смерти поета).

Покійний мій батько Василь, господар і дяк у Слободі золотій, бережанського повіту, полишив мені в спадщині 56 квадратових сяжнів городу, три чвертки морґа поля в ниві „на Заворах", та прекрасну бібліотеку з видань Наумовича.

Кличі: „Молись, учись, трезвись, трудись!" стали для мене заповітом батька, довголітнього члена Виділу філії Общества ім. М. Качковського в Бережанах. Я скінчив дві кляси народньої школи та павзував, бо в селі не було вчителя. В наше село приїхав почтар Жид Л. Пропст. Маючи доволі багато часу, я услугував на почті за місячною платнею 3 кор., та розносив по селі і до двора листи за означеною почтовим урядом оплатою по 2 сот. від картки і по 4 сот. від листа. Яко листонос приносив я денно до дому 40 до 60 сотиків на хліб, молоко, сіль і нафту та на удержання матері, молодшого брата Федя і сирітки сестрінки.

Добре нам жилося, люде в селі завидували старій дячисі...

Щодня приходили на почту: парох о. Гавр. Медицький, москвофіл, Тимко Старух, що на емеритурі поселився в селі, народовець, старий Василь Кіналь, господар-радикал, що передплачував „Громадський Голос".

На почті читали часописи, політикували.

В р. 1897. помістив Іван Франко в „Громадському Голосі" пісню „Який то вітер шумно грає". Пісня на щоденних гостей на почті зробила своєрідне враження. Прочитували її по кілька разів, розглядали кожний уступ, добираючись до змісту і до форми вірша.

— Прекрасна пісня — говорив Тимко Старух — в коротких віршах поет уміло змістив усю злиденну мужицьку долю. Хібаж не суща правда, що ми ті, що гнемося як лози, а покірні як вівця; що ми ті оферми, ті рекрути, гарматне мясо на війну; що ми ті, котрим заперті двері, запертий до свободи шлях, маємо право на папері, а обовязки на плечах; що ми ті, що платимо податки, собіж лишаєм труд і плач? Хібаж недоля, голод лютий не заставляє наших мужиків кидати свою землю і мандрувати в голоді й холоді в чужину, в світ за очі? А що цінне й нове в пісні: це віра у відродження мужицьких мас!

Послухайте, панове, тих слів поета:

Та вже не довго тої муки,
Нам час не датися на глум,
Здіймуться дружно хлопські руки
І просвітліє хлопський ум!
А всіх, хто явно або тайно
Нам ладить пута і ярем,
Всіх дармоїдів радикально
Із свого краю виметем!

Так це визов до боротьби з надією на побіду мужицьких мас! Прекрасна пісня боротьби, та важка для нашого селянства до вивчення. Я дав її вивчити одному хлопцеві Михайлови Б.: він вчився через три дні, а як я його перепитував, він зацукався і не докінчив".

Почтар Пропст мовчки прислухувався розмові присутніх про нову пісню Франка і — немов відповідаючи на останні слова Старуха, докинув від себе:

— А мій Михась вивчиться тої пісні за одну годину!

— Ідемо в заклад на 10 корон, що не вивчиться в такому часі — промовив о. Медицький, Старух та Кіналь.

— Приймаю заклад — відповів почтар.

Прибили заклад долонями, покликали мене, казали прочитати пісню і питали, в якому часі її вивчуся.

— За пів години — відповів я.

Вхопив в руки „Громадський Голос" з віршом, побіг до своєї хати, випросив з ванькира сусідок, що прийшли до моєї мами з кужілем, замкнувся сам у ванькирі і бубнив пісню!

За 25 хвилин зголосився на почті до іспиту та переповів пісню гладко.

Погладили мене по головці, дали по шістці і виплатили почтареві виграний заклад в сумі 10 корон.

— Ті гроші це для Михася на щадничу книжочку — сказав почтар.

Це був перший мій заробок, що опинився на щадничій книжочці, виставлений на моє імя — за вивчену пісню Франка.

Від того часу мої старі знайомі з почти не дали спокою моїй матері, вговорюючи її, щоби не марнувала хлопця і дала мене до ґімназії.

— З чого, за що? — плакала мати.— Таж поки він заробляє, то й ми жиємо, а що буде далі?

Та вдача у моєї матері була така, що як вже на що напосілася, то мусіла того доконати.

— Добре, пішлю Михася до ґімназії — сказала мати, не можучи стерпіти того, що я по ночах не спав і плакав, бо рвався до науки.

Емеритований двірський офіціял Бачинський на протязі двох місяців за місячною оплатою 1 кор. 60 сот. вчив мене „німецького коменюша", мій шеф Пропст говорив зі мною щодня при службі тільки по німецьки, а докінчив справу учитель Петро Костишин з Мужилова, підгаєцького повіту. В часі вакацій приготовив мене за заплатою 36 корон до іспиту і дня 1. вересня 1897. я став учеником I. кляси ґімн. в Бережанах.

Здати іспит, то здав, а за станцію вимагають люде 20 корон місячно. Де їх взяти у бідної вдови?

Поворожив у тій справі о. Гавр. Медицький з настоятелем бурси проф. Богданом Лепким і предсідником бурси о. шамбеляном Михайлом Соневицьким (всі три були свояки!)

Я став питомцем бурси в Бережанах за місячною оплатою 8 кор.

Вбрання та книжки справила мати, за перший місяць оплату бурси зложив Л. Пропст, за другий місяць мій далекий вуйко кс. Кароль Людмільський, а далі якось латалося.

Скінчився перший піврік. Я приніс до бурси свідоцтво відзначаючого учня. До дітей приїхали батьки, за добру клясу привезли дарунки — а я став у куті самітний тай розплакався. Мати хвора не приїхала і нема перед ким свідоцтвом похвалитися.

Надійшов настоятель проф. Богдан Лепкий, зрозумів стан моєї душі:

„Михасю! Покажи своє свідоцтво! Гарно, вчися так далі!" — Пішов до своєї дружини, приніс для мене чай, тісточка. І я знову плакав з великої радости, що вже було перед ким похвалитися свідоцтвом!

А там в Слободі плакала моя мати. Перебігав через наше село до Росоховатця ученик II. кляси ґімн. Яцко Струхманчук. Спішився, бо й дорогу мав далеку. (З Бережан до Росоховатця 30 км.).

Вибігла з хати моя мати:

— Яцку, маєш добру клясу?

— Добру, бабусю!

— А як там мій Михась?

— Е, що ваш Михась, він „cełującу" — тай побіг Яцко далі з поспіху.

Мати заллялася ревними сльозами:

— Десь людські діти, як діти, а мій здурів тай зійшов на целюйонцого — гризлася мати, переповідаючи вістку Яцка моїм рідним. Аж о. Гавр. Медицький втихомирив матір, виясняючи справу відзначення.

• • •

За два тижні навідалася до мене мати, розвідала у настоятеля бурси, що я добрий учень, тай зажурено промовила:

— Збирайся Михасю, поїдеш до дому!

— Чого? У нас тепер наука.

— Нема за що вчити. Скінчилася твоя наука!

Я не послухав матері, остався в бурсі, придбав у другому півроці лекцію у радника скарбової дирекції за 10 корон місячно і беззастережно власними силами кінчив науку в ґімназіях: I. до V. кл. в Бережанах, VI. кл. в Новому Санчі під опікою пок. Василя Яворського, а VII. і VIII. в Перемишлі під проводом пок. директора Григорія Цеглинського.

• • •

В році 1900/1 були в Бережанах три тайні гуртки: 1) гурток вищої ґімназії з 17 учнів під проводом Антона Цурковського з VII. кляси, 2) гурток нижчої ґімназії під проводом Федора Зарицького з VI. кл. і 3) літературно-історичний гурток з 12 учнів під моїм проводом. Я був тоді в IV. клясі. Гуртки відбували сходини на вільному повітрі в Рурисках, на Сторожиску, на Звіринці, на Кайзервальді, а в часі слоти в пивницях адвоката Андрія Чайковського. На щотижневих сходинах читали члени реферати з української історії й літератури. Мали добірну бібліотеку з женевських видань Драгоманова і всіх творів Франка, Коцюбинського, Лесі Українки й инших. Редакційний комітет (пок. о. Захар Орун, д-р Франц Коковський і я) видавав студентський тижневник „Поступ" — відбиваний в 100 примірниках на масі, купований в реномованому в творах Лепкого склепі Лейзора Міллера в ринку. Инший комітет (Володимир і Антін Лотоцькі, Остап Гайдукевич, Яцко Струхманчук, Володимир Кульматицький) редаґував ілюстрований гумористичний тижневик „Муху" — що в міру конфіскат ґімн. професорами зміняв назву на: „Мітлу", „Бабу", „Цигана", „Бжолу", „Осу", „Комаря". Передплачувано 100 примірників „Молодої України". Візитатором наших гуртків був д-р Володимир Бачинський, а одиноким опікуном, що боронив нас перед ревізіями і „гоненіями" з ґімназії — був батько молоді о. шамб. Михайло Соневицький.

Коли вперве появилася пісня Франка: „Не пора!" — наші гуртки видали літоґрафічними відбитками 1000 примірників пісень: „Ще не вмерла", „Який то вітер" і „Не пора". Ноти на один голос зладив д-р Микола Чайківський, а тексти пісень хемічним чорнилом переписав я. Відбитки розкинено в бережанському окрузі (повіти Бережани, Підгайці, Рогатин, Перемишляни). — В Слободі золотій за нашим почином засновано парубоцький гурток українознавства, а бібліотеку для гуртка дали наші гуртки.

• • •

В 1911. р. загостив Іван Франко до Золочева для відчитання манускрипту „Мойсея", у винайменій салі польського урядничого касина. „Мойсея" читав поет перед українською публикою. Простуджений, спаралізований явився перед нами! Приємний голос, виразна вимова захопила слухачів і де далі присутні почули голос невмирущого велитня духа. Зникла особа лектора, а ми з запертим віддихом ловили кожне слово поеми, перед нами явився у величавій постаті наш український Мойсей. Після відчиту старенький о. Купчинський на струнах цитри заграв коломийки з розмахом молодого революціонера.

Поява Поета в Золочеві, Його огненні слова так сильно вплинули на публику, що в короткому часі при підйомі духа д-р Теодор Ваньо на ліцитації купив дім польського касина з театральною салею (в котрій рецитував „Мойсея" Франко) на власність товариства ім. Маркіяна Шашкевича в Золочеві.

Того вечера я особисто пізнався з тим Іваном Франком, що колись своєю піснею „Який то вітер" — приготовив мій вступ у ґімназію.

• • •

В травні 1916. р. я проживав як військовий бранець у Веприку, гадяцького повіту, на Полтавщині та переписувався з нашими цивільними засланцями. Вістку про смерть Івана Франка у Львові передав мені з Курська митрополит Андрій Шептицький, переповідаючи передану йому зі Львова вістку про останні дні поета, додаючи від себе: „Стрінула нас найтяжча жертва, тяжча за всі наші дотеперішні жертви світової війни".

• • •

В 1919. р. отаманом бережанського куріня був сотник Тарас Франко, а я був значковим куріня.

За Дзвинячкою над берегами Дністра на горбі розстелилося мале село. Напроти нього на другому березі сторожили румунські стійки. В службових справах ми заїхали до старенького священика о. Кур...

— Франко! — представляється курінний отаман.

— Sind Sie ein Deutsche? — питав пан-отець.

— Ні, а зі Львова, я син Українця Івана Франка.

— Ага, ага, ага, може Ви син того, що написав для наших дітей „Лиса Микиту"?

— Так, син того самого.

— Я дуже радий, а то знаєте, як бувало обступлять мене мої внуки, як почнуть кричати: „дзядзю, читайте нам „Лиса Микику", то я мусів їх слухати і вічно читати „Лиса Микитку". Так штудерно було написане.

Пан-отець надумався тай додав: — А як тут стояли „москалі", то принесли мені ґазету і там дуже багато писали про Івана Франка, котрий тоді помер у Львові. Писали, що дуже великий чоловік. — То ви кажете, пане сотнику, його рідний син?

— Так!

Сотник Франко задуманий вертав зі села:

твту тнвелшціє п одухомч

— Таки в такій закутині дещо довідалися про мойого батька, таки „москалі" переказали нашим Українцям, що жив і творив колись Іван Франко.

І щоб на будуче баламуцтво не ширилося, мій курінний отаман, вступаючи в дім українського інтеліґента на кватиру, рекомендував себе:

— Я Франко, син того, що написав „Лиса Микиту" для української дітвори.

Моє лице паленіло зі стиду за моїх земляків.

А раділа душа, коли бувало на такі слова курінного отамана питали люде:

— А за когож ви нас маєте? Хібаж ми не знаємо, хто був Іван Франко?

• • •

І коли сьогодня, по пережитих воєнних страхіттях, по моральних і фізичних терпіннях у Бугшопах, Замості і Пикуличах я оглянуся позад себе на пережиті дні і роздумаю, чим я мав бути, а чим був і чим я є, тоді глядячи у вдумливе і погідне лице Івана Франка — нагадую собі:

— Колиб не Іван Франко, колиб не його пісня „Який то вітер шумно грає", котрої я вивчився як 11-літній хлопчина, то мої очі ніколи не оглядалиб ґімназії — я не осягнув би докторату, — я не був би адвокатом, а тільки в поті чола як двірський форналь орав би чужий панський лан.

І тією згадкою бю поклін перед Тінями Великого Поета. І моя жиюча ще 90-літня мати сьогодня зі мною благословить ту годину, коли Франко своєю піснею покликав мене до науки.

Бережани, дня 27. травня, 1926.

О. Кисілевська.

НА МАРҐІНЕСІ ЖІНОЧОГО РУХУ.

Коли бачимо оці недавно заініціовані жіночі анкети, наради, зібрання, мимоволі насувається думка: чи справді пічнеться у нас нова епоха, чи, як це звичайно в Українців буває, ціла широко закроєна акція спалахне, як жменя соломи й осяде чорною купкою попелу?

Розум каже, що коли у нас не загинув ще зовсім самозберігаючий інстинкт, то на цей раз воно не повинно на соломянім огні скінчитися. Цей рух, хоч може не всі здають собі з цього справу, не викликає мода або амбітна забавка одиниць — а тверда, необхідна конечність, просто самооборона перед неминучою руїною, моральною і матеріяльною загибілю народу. Бо куди, у який кут ми не звернулися би, до якої не взялися би праці, все, наче в мур головою, вдаримося в конечність активної праці жіночих мас, на яких, як на ґранітовій підвалині, будуватися мусить відродження нашого народу.

Ось хочби в господарській ділянці. Коли до недавнього часу господар дбав про засів, збіжа й тутже з руки продавав та заспокоював тим усякі господарсько-родинні видатки — нині, якщо схоче піднестися з руїни, мусить вести свою господарку так, щоби зужиткувати плоди свого поля на виплекання добрих молочних коров, несучих курок, легко тучних свиней і щойно доходом із них удержувати себе й родину. Отже все, біля чого він у полі трудиться, перейде спільно через жіночі руки й принесе зиск або втрату, залежно від освітнього рівня хазяйки.

Найважнійшим етапом нашого економічного розвитку мусить бути загальне кооперативне обєднання. Та й тут найбільші наші зусилля не поможуть, доки не зрозуміє й не візьме діяльної участи в кооперації загал жіноцтва.

Якщо схочемо впливати на наше молоде покоління — справити його виховання, скріпити фізично й морально; коли схочемо дати як найширше поле ділання „Рідній Школі" (а без цього грозить нам винародовлення й деморалізація) у цій праці з нами рука в руку мусить іти хоч не високо освічена, але розумна, свідома громадянка-жінка.

Та ці правди зрештою всім знані. Ми привикли до них всіх і напевно вони не псувалиб нам нашого супокою, якби не те, що недавними часами змусило інтеліґенцію занятися селянином, а саме: признані жінці політичні права, — ця одинока добра спадщина, яку дістало жіноцтво. Це одно дає нам надію, що всупереч усій нашій байдужости, справа розвитку сільського жіноцтва не зійде з черги, а чим буде ближче до виборів, тим яркіще вринатиме, тим ставатиме актуальніщою.

Одначе що робиться для освідомлення, освічення, притягнення до суспільної роботи жіноцтва? Там мало селянок може користати. Правда, в кількох містах улаштовано курси шиття, одначе з них мало селянства користає; в кількох повітах енерґійні управи „Союза Українок" скликали з великим успіхом жіночої анкети, то тут, то там заснували жіночий гурток або заоходили жіноцтво, щоби вступало в члени наших просвітних чи економічних установ. Та супроти розміру праці, це можна хіба уважати за перші спроби, як жіноцтво відгукнеться на цю акцію, та як поведе дальшу роботу.

Хто був на такій анкеті, той бачив на власні очі чудо: жінка, що приходила непевна, залякана, прибита долею, якій піддавалася з крайною резиґнацією, після доброї промови підносила свою роками схилену голову і відходила з внутрішнім душевним світлом, що відповідно піддержане світитиме їй, як звізда серед пітьми.

Крім зборів та анкет другим етапом роботи на цьому полі є основування жіночих ґуртків: секція при читальнях чи кооперативах, або окремих, як кружки „Союза Українок". Є багато прихильників цієї останньої методи, але й не менше є тої думки, що творення окремих жіночих гуртків є зайве, що жінки повинні працювати якраз разом з чоловіками. Гадаю, що перша метода доцільніща. Жіноцтво мусить спершу осмілитись, освоїтися з новим положенням, мусить мати змогу свобідно в власному гурті збиратися, обговорювати не одну спеціяльно жіночу тему — а щойно згодом зможе вповні використати свої права і стати попліч з мущиною.

Великою помічю у цьому була би наша сільська інтеліґенція. Правда, до цього часу дуже мало хто стає до праці над відродженням сільського жіноцтва, поруч з міською інтеліґенцією, — одначе треба надіятися, що це наслідок незрозуміння ваги хвилі. І коли нам удасться хоча би кожну одиницю зокрема переконати в обовязках, які кожний з нас з огляду на повагу ситуації мусить прийняти на себе, то остаточно удасться нам приєднати і їх до нашої роботи.

Розуміється, що таким сільським кружкам необхідно надати зміст через уладжування по селах відчитів, а особливо коротких практичних курсів. Ніхто не думає, що однотижневими викладами можна когось навчити добре варити, пекти, господарити, плекати діти, ходити біля недужих і т. д., але кількаденний побут інтеліґентних людей серед сільського жіноцтва, подання практичних вказівок та порад, — зробить багато добра, затіснить звязки між інтеліґенцією і селянством, заохотить до дальшого заінтересування даним предметом, приєднає тих, що досі до такої акції ставляться байдуже, а то й вороже.

Недавний зїзд делеґаток філій „Союза Українок" дав нам змогу почути, що в ріжних сторонах краю роботу цю започатковано з незвичайними успіхами; але і з тих звітів бачимо теж, що в ріжних місцевостях трудно до цієї роботи, як слід, підійти, а в инших таки зовсім і не починали її. На згаданому зїзді приняли одну дуже важну й корисну постанову, а саме, що „Союз Українок" має право в разі потреби відвідати філію „С. У.", вглянути — як, або чому робота не йде й своєю порадою, інтервенцією спонукати дану філію до інтензивнішої роботи. Бажане булоб, щоб обдумавши всесторонно плян роботи, орґанізаторки схотіли скористати з наданого їм зїздом права й розпочали свою орґанізаційну акцію по сплячих закутинах нашого краю. У нас під цю пору не сміє бути недіяльних жіночих орґанізацій; не сміє бути відмови від загально-громадянської роботи через дрібну чисто філянтропійну роботу. (На це покликати треба до життя спеціяльно призначені товариства). Союзи мусять на себе взяти суспільну роботу ширшого значіння — мусять обрадити спільно з покликаними до цього товариствами, як твердо й рішуче переводити в життя велику переломову працю.